

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060301

DOM
2016-12-20
Stockholm

Mål nr
F 7567-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-08-12 i mål nr F 4778-15,
se bilaga A

KLAGANDE

1. A-M B

2. G C

3. S C

4. A H

5. A-K N

6. A T

7. P T

Ombud för 1-7: P B O

MOTPARTER

1. C H

Dok.Id 1315484

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

2. J S

Ombud för 2: J M

3. K S

4. L S

5. M S

6. Trafikverket

SAKEN

Anläggningsåtgärd beträffande gemensamhetsanläggningen A i Hässleholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.
 2. Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och visar målet åter till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.
-

BAKGRUND

En gemensamhetsanläggning kan inrättas enligt anläggningslagen (1973:1149) för att tillgodose ändamål av stadigvarande betydelse för ingående fastigheter. Det är alltså fastigheterna som är deltagare i en sådan anläggning. Eftersom fastigheten B numera ägs av A-K N, är hon part i målet i stället för den fastighetens tidigare ägare C H berörs emellertid personligen av beslutet om rättegångskostnader i mark- och miljödomstolens dom och han får därför tills vidare kvarstå som part i målet.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

A-M B, G C, S C, A H, A-K N, A T och P T har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom beslutar:

- I första hand att vägens sträckning över C ska vara den som projekterades av den vägtekniskt sakkunnige, med en väglängd om cirka 48 m och ett intrång om cirka 300-400 kvm.
- I andra hand att den nya vägen ska ansluta till befintlig väg längre söderut, dock inte längre söderut än i höjd med avloppsbrunnen på C, om utfarten från C samtidigt förlängs österut så att en helt trafiksäker anslutning till Pålstorpsvägen blir möjlig och inlåsningseffekten på mark undviks.
- Om inte något av ovanstående yrkande bifalls, att målet återförvisas till Lantmäterimyndigheten i Hässleholms kommun för förnyad utredning och prövning med avseende på alternativ sträckning av den omtvistade delen av vägen.

Klagandena har vidare yrkat att de ska befrias från skyldigheten att ersätta J S för hans rättegångskostnader samt begärt ersättning för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet gäller om aktuell väg, gemensamhetsanläggningen A i Hässleholms kommun, ska stängas av för genomfart vid D eller dras om i viss del så att vägen inte går igenom gårdscentrum på D.

Vägen uppbär idag, såvitt framgår, statsbidrag. Förutom de boende och övriga fastighetsägare trafikerar vägen regelbundet av fordon för postbefordran och renhållning. Nuvarande vägsträckning gör att genomfart är möjlig och den är därför ett alternativ till riksvägen söder om den. Anläggningen innehåller också en passage över järnvägen, varför en stängning av vägen kan försvåra framkomligheten till och från järnvägsspåret. Den används även i viss utsträckning av fastigheter som inte är anslutna till gemensamhetsanläggningen och har en viss betydelse för det rörliga friluftslivet. Lantmäterimyndigheten har i sitt beslut bedömt att anläggningen är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt. En stängning av vägen får därmed anses röra ett allmänt intresse.

När ett beslut enligt anläggningslagen överklagas till mark- och miljödomstol handläggs målet där enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden, ärendelagen (se 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar). Dessutom gäller vissa processuella regler som finns i 16 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988), se 31 § anläggningslagen. När en sakägares överklagande rör ett allmänt intresse, är domstolen skyldig att kalla företrädare för det allmänna intresset till sammanträde, se 16 kap. 5 § fastighetsbildningslagen. Vidare får lantmäterimyndighetens beslut i sådana fall inte ändras utan att företrädare för det allmänna intresset har fått tillfälle att yttra sig, se 16 kap. 11 § fastighetsbildningslagen. Länsstyrelsen bevakar allmänna intressen inom områden som inte omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde i målet utan att kalla länsstyrelsen. Lantmäterimyndighetens beslut har sedan ändrats utan att länsstyrelsen har fått tillfälle att yttra sig.

Ärendelagen har inga bestämmelser om när ett mål ska återförvisas med anledning av rättegångsfel i underinstansen. Det finns dock skäl att i sådana fall tillämpa rättegångs-

balkens regler om återförvisning av tvistemål analogt, se Fitger, Lagen om domstolsärenden (1 aug. 2004, Zeteo), kommentaren till 27 §. Enligt 50 kap. 26 § rättegångsbalken ska hovrätten även utan yrkande från part undanröja och återförvisa ett mål om domvilla som sägs 59 kap. 1 § 1-3 rättegångsbalken har förekommit vid tingsrätten.

Av förarbetena till bestämmelserna i fastighetsbildningslagen om att företrädare för allmänt intresse ska höras, anges att med part likställs företrädare för allmänt intresse (se prop. 1969:128 del B s. 904). Att mark- och miljödomstolen inte har hört och inte heller kallat länsstyrelsen till sammanträdet innebär därmed att ett sådant fel som avses i 59 kap. 1 § 2 rättegångsbalken har förekommit i mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolens dom ska därför undanröjas och målet visas åter till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Enligt 17 kap. 3 § jämförd med 16 kap. 14 § fastighetsbildningslagen och 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken ankommer det på mark- och miljödomstolen att pröva frågan om rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen i samband med målet efter dess återupptagande.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Fredrik Ludwigs, tekniska rådet Cecilia Undén samt hovrättsråden Margaretha Gistorp (deltar inte i beslutet om prövningstillstånd) och Christina Ericson, referent.

Föredragande har varit David Sandberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
3:3

DOM
2016-08-12
meddelad i
Växjö

Mål nr F 4778-15

KLAGANDE TILLIKA MOTPARTER

1. G C

2. S C

3. A H

4. J S

Ombud för 4: J M

MOTPARTER

1. A-M B

2. C H

3. Pålstorps Vägsamfällighet 1

4. K S

5. L S

Dok.Id 361833

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 130 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

6. M S

7. A T

8. P T

9. Trafikverket

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäterimyndigheten i Hässleholms kommuns beslut den 6 november 2015 i ärende nr M139229, se bilaga 1

SAKEN

Anläggningsåtgärd beträffande gemensamhetsanläggningen A i Hässleholms kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen upphäver det överklagade beslutet och återförvisar målet till Lantmäterimyndigheten i Hässleholms kommun för fortsatt handläggning.
 2. Mark- och miljödomstolen förpliktar G C, S C, A H, A-M B, C H, A T och P T att so-lidariskt ersätta J S för hans rättegångskostnader med 120 860 kronor, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från denna dag till dess betalning sker.
-

BAKGRUND

Lantmäterimyndigheten i Hässleholms kommun beslutade i det överklagade beslutet att ändra ett anläggningsbeslut från 1999 rörande gemensamhetsanläggningen A i enlighet med förrättningskarta och beskrivning, aktbilaga KA1 och BE1.

Gemensamhetsanläggningen utgör en väg. Ändringen innebär att vägen kommer att gå precis öster om gårdscentrum på J Ss fastighet D, istället för att gå genom detta.

Lantmäterimyndigheten beslutade vidare om förskott på slutlig ersättning samt fördelning av kostnaderna för såväl förrättningen som för utförande av anläggningen.

Lantmäterimyndighetens beslut har överklagats av J S, ägare till D, samt av S C, G C och A H, ägare till fastigheterna C och E samt F.

YRKANDEN M.M.

J S yrkar i första hand att vägen ska stängas av genom att den befintliga gemensamhetsanläggningen delas upp i två, en norr om D och en söder om, så att anläggningen inte längre belastar hans fastighet. I andra hand yrkar han att han ska betala en mindre del av anläggningskostnaderna än 85 procent samt att han ska få ytterligare förskottsersättning om 200 000 kr avseende uppförande av en ny ligghall och 14 040 kr avseende etablering av ett nytt staket längs den nya vägsträckningen. Han vidhåller även den av lantmäterimyndigheten beslutade förskottsersättning för 13 320 kronor. Han yrkar vidare ersättning för sina rättegångskostnader och anför i huvudsak följande.

Bibehållande av nuvarande vägsträckning är direkt olämpligt ur bland annat trafik- säkerhetssynpunkt. Det föreligger därför enligt 35 § 3 p anläggningslagen (AL) ett klart behov av att omprövning sker. Innebörden härav är att samtliga förutsättningar för anläggningens existens och utformning är uppe till prövning. Vid denna pröv-

ning ska bortses från andra behov än sådana som är direkt förenade med fastigheten och dess funktion. Det ska alltså bortses från sådana behov som är förenade med fastighetens ägare.

En uppdelning av anläggningen så att den inte belastar D skulle innebära att den trafikfarliga situationen på fastigheten skulle upphöra. Det är i enlighet med 5 § AL av väsentlig betydelse för sökanden. Det föreligger inte ett sådant behov för fastigheterna i anläggningens södra del av att nyttja gemensamhetsanläggningen norrut och det föreligger inte heller sådant behov för fastigheterna i anläggningens norra del av att nyttja gemensamhetsanläggningen söderut, att det är motiverat att låta anläggningen ligga kvar och belasta D. Den tidsutdräkt som föreligger för sophämtningen är försumbar och överväger inte de fördelar som följer för D. De deltagande fastigheterna i den befintliga anläggningen är belägna i den norra respektive södra delen av A, med ett längre avsnitt som löper över D. Det finns inga praktiska nackdelar med att plocka bort anläggningen enligt förstahandsyrkandet. Lantmäteriet har inte i tillräcklig utsträckning prövat förutsättningarna för att bifalla detta yrkande. Fördelarna med att plocka bort gemensamhetsanläggningen överväger således de kostnader och olägenheter stängningen för med sig enligt 6 § AL.

I handlingarna anges att det saknas alternativ utfart. Det som är relevant är frågan om respektive fastighet har ett fastighetsrättsligt behov av väg i såväl nordlig som sydlig riktning. Denna fråga besvaras inte av lantmäteriet. Ingendera fastigheten har ett större behov av utfart i båda riktningarna. Fastigheterna har alltså inget behov av utfart i både nordlig och sydlig riktning.

Det är oklart vad lantmäteriets resonemang kring frågan om problem med blockering av t.ex. timmerbilar har sin grund i. Ingen av de anslutna fastigheterna har timmerupplag i anslutning till vägen. Det är endast D som har egentlig möjlighet att göra ett sådant upplag, men fastigheten har upplag på andra platser. Det blir således aldrig aktuellt med upplag på eller i anslutning till A. Vidare är frågan om blockering endast av intresse i samband med

argumentering kring avstängning av anläggningen om blockering sker söder om de sydligaste fastigheterna eller norr om de nordligaste. Förutsättningar för detta saknas helt då upplag sker på annat håll och inte i dessa delar av A.

Vad gäller problem med vändande trafik vid C, så nyttjar trafiken idag en intill denna fastighet belägen naturlig plats att vända. Det finns ingen anledning att tro att så inte skulle kunna ske även framöver. Lantmäteriets argument är därför mycket svårt att förstå och saknar såväl betydelse som tyngd.

Vad gäller frågan om statsbidraget skulle försvinna vid en stängning av vägen förbi D, så är det ett antagande från lantmätarens sida som trots det inte helt går att avfärda. Minskat stöd är en ekonomisk faktor, men något som saknas i resonemanget är emellertid den minskade kostnad som i övrigt följer av en minskning av gemensamhetsanläggningens längd och därmed minskat underhåll. Vidare saknas resonemang kring eventuell kommunal finansiering av vägen. Ett uteblivet statsbidrag kan eller får aldrig vara ett beaktansvärt skäl för att ha kvar gemensamhetsanläggningen. Den totala kostnaden för anläggningen minskar med den eller de kortare vägsträckor som kvarstår och därmed även behovet av statsbidrag. Lantmätarens slutsats att det blir dyrare för gemensamhetsanläggningen utan statsbidrag saknar således direkt stöd. Kostnaden vid bifall till förstahandsyrkandet kommer istället att minska.

När det gäller postlämning och sophämtning har det klarlagts att detta kommer att ske oavsett om vägen stängs eller inte. Den tidsutdräkt en stängning av vägen får för dessa samhällsliga funktioner är försumbar.

En avstängning av vägen innebär att all trafik förutom egen trafik inte ska vara där. Det blir således enklare efter en stängning att klarlägga när någon inte får vara på vägen. En väg som fungerar som en återvändsgränd är vidare mindre önskvärd för den som vill göra inbrott eller utföra annan brottslig verksamhet längs vägen. En stängning av vägen är därför till fördel för brottsbekämpningen och inte tvärt om.

Att låta A ligga kvar på D medför kostnader för fastigheten. Vägen dras enligt beslutet mellan en ligghall (kombinerat med maskin-hall) och den hage djuren går i samt mellan ligghallen och en gödselbrunn. Gödsel kan inte pumpas till brunnen, utan måste köras dit. Det går inte att ha djuren i betes-hagar på ena sidan vägen och ligghallen på andra sidan, eftersom det är en lösdrifts-hall där djuren går fritt ut och in. Lantmätaren har varken tagit upp kostnaden för en ny hall eller den omständigheten att vägen dras mellan gödselbrunn och hall som omständigheter mot att dra vägen på aktuell plats och på aktuellt sätt.

Om vägen inte stängs innebär det att merparten av de kostnader och andra belastningar som påverkar D kvarstår, inklusive trafiksituationen. Trafiken kommer även fortsättningsvis att gå över gårdsplanen. Även om det genom det överklagade beslutet sker viss förbättring, så tillkommer nya problem som inte var aktuella med den ursprungliga vägen. Dessa frågor har lantmätaren undvikit att bemöta, alternativt gjort en felaktig bedömning av behovet av att pröva frågan fullt ut. Förutsättningarna i 8 § första meningen AL är inte uppfyllda genom beslutet. Vägen förläggs inte så att ändamålet vinnas med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad. D drabbas av en oskälig kostnad. Minsta intrång nås om behovet av vägen bedöms korrekt och på det sättet att vägen kan avlägsnas från D.

Om domstolen inte delar uppfattningen att det finns förutsättningar för att ta bort anläggningen från D, ska kostnadsfördelningen ändras så att D belastas med en mindre del av kostnaderna. Det överklagade beslutet innebär att D får ta en oskäligt stor del av kostnaderna. Fördelningen visar på att behovet av vägen för övriga fastigheter är ytterst marginell. Det innebär att sökandefastigheten får betala kostnader för utförande av en anläggning de varken har behov av eller vill ha. De får dessutom betala intrångsersättning till grannfastigheten och investera i en ny ligghall. Sammantaget blir kostnadspåverkan orimlig i förhållande till syftet med ansökan och det behov som föreligger av den beslutade sträckningen. Förrättningskostnaderna bör fördelas i enlighet med andelstal för drift enligt anläggningsbeslut 1999-03-26, akt 1183, efter uppdatering.

Den beslutade ersättningen är alltför låg. Lantmäteriet har inte tagit hänsyn till för-
lorad användbarhet av ligghallen. Investeringskostnaden för en ny hall för djuren
uppgår till 200 000 kr enligt en offert som inhämtats. Den totala kostnaden för upp-
förande av en ny hall uppgår till 400 000 kr, men endast halva den kostnaden har
tagits med då endast halva den nuvarande hallen är en ligghall. Någon ersättning för
staket som kommer att behöva ersättas om vägen dras om har inte beslutats. Lant-
mäteriet har beräknat en kostnad om 10 000 kr för C att etablera ett staket om 128
meter längs den nya sträckningen. Det ger en kostnad om 78 kr/m. Vägen sträcker
sig 180 meter på D, vilket ger en kostnad om
14 040 kr.

– J S åberopar en offert från Tectum Byggnader AB daterad den 1 april
2016.

S C, G C och A H yrkar i första hand att Pål-storpsvägens sträckning över C ska
vara den som projekterades av den vägtekniskt sakkunnige, med en väglängd om
cirka 48 m och ett intrång om cirka 300-400 m² (ungefär i enlighet med alt A), och i
andra hand att den nya vägen ska ansluta till befintlig väg längre söderut, dock inte
längre söderut än i höjd med avloppsbrunnen på C, om utfarten från C samtidigt
förlängs österut så att en helt trafiksäker anslutning till Pålstorpsvägen blir möjlig
och inlåsningseffekten på mark undviks (ungefär i enlighet med alt. B eller alterna-
tiv 2). De anför i huvudsak följande.

De motsätter sig inte en förändring för att förbättra situationen för familjen på D,
men det krävs ordentliga tekniska och ekonomiska underlag för att hitta en lösning
som är långsiktig, säker, ekonomisk och fungerande för alla. Sam-
fällighetsföreningen omsätter årligen i storleksordningen en tiondel av den nu upp-
skattade kostnaden för projektet. Det krävs tydliga praktiska och ekonomiska in-
gångsvärden för att det inte ska uppstå osämja.

Det saknas lagstöd för tvångsåtgärder och förrättningen måste därför vila på en samförståndslösning om en förändring ska göras. Det är ovanligt att ett så pass nytt förrättningsbeslut (1999) omprövas, trots att sedan dess genomförda förändringar minskat trafiken betydligt. Det är en förändring som till övervägande del gagnar endast en av fastigheterna, medan den drabbar en eller flera andra.

Av båtnadskalkylen framgår det inte tydligt hur många fastigheter som påverkas på ett visst sätt eller i vilken grad. En tillförlitlig uppskattning av värdet av olika konsekvenser torde kräva att hänsyn tas till hur många som drabbas/gynnas och i vilken grad. Ett sådant exempel är värdet av förlorat statsbidrag för väghållningen. Om överväganden avseende olika alternativ återigen ska göras krävs det att underlaget kompletteras i flera avseenden, särskilt avseende konsekvenserna av avstängningsalternativet.

Vid informationsmötet den 2 juli 2015 presenterades alternativ 2 i underlaget som huvudalternativ och rekommenderades av den vägtekniskt sakkunnig. Vid syn i fält diskuterades i princip endast det alternativet. De framförde själva att de helst hade sett att s-alternativet utretts noggrannare. Beträffande alternativ 2 framförde de att en mjukare sträckning med anslutning till Pålstorpsvägen något längre ner, maximalt i höjd med avloppsbrunnen (mer lik den som framgår av lantmäteriets utsända kartunderlag) var acceptabel, under förutsättning av deras utfart förlängs österut som en trafiksäker utfartslösning för C och att omställningsarbete sker. De uppfattade det som att den sakkunnige och lantmäteriet såg sträckningen och utfarten som oproblematiske, medan lantmäteriet var mer tveksamt till kraven på ersättning/omställningsarbete och iordningställande på C. De tolkade emellertid situationen som sådan, att om de medgav en sträckning över C fanns det förutsättningar för en samförståndslösning. De lämnade efter mötet in en skrivelse med den innebörden.

Mot denna bakgrund är det förvånande att lantmäteriet beslutat om en sträckning som innebär något helt annat än det som diskuterades vid mötet. Det innebär en avsevärt längre nybyggd väg (128 m istället för 48 m), ett avsevärt större intrång

(drygt 3 100 m² istället för 300-400 m²) och en trafikfarlig utfart för C. Skälen för att den sakkunnige numera förordar denna sträckning framgår inte av det underlag som de tagit del av. Det framgår vidare varken av underlaget eller av beslutet vad skälen är för att det inte är rådigt av trafiktekniska skäl att förlänga deras utfart på det sätt som var en förutsättning för att de skulle acceptera en längre sträckning.

Med undantag för ersättningsberäkningen förefaller beslutsunderlaget inte vara anpassat till den nya sträckningen. De betydligt större kostnader och olägenheter som uppkommer av den nya sträckningen finns inte med. En avsevärt längre väg och ett betydligt större markintrång innebär avsevärt större kostnader för projektet, vilket drabbar alla. Med en väldigt lång utfart söderut för C (förlängd med cirka 100 m av den gamla Pålstorpsvägen) skapas en effektiv inlåsning av 2 276 m² mark mellan Pålstorpsvägen och utfarten. Denna går inte att få någon rimlig fram-tida användning av och kommer att medföra en evig kostnad och skötselbörda.

De är särskilt bekymrade över den trafikfarliga utfarten som anvisas C. Den innebär påfart på Pålstorpsvägen på en fartstimulerande raksträcka, med Pålstorpsvägen i ”döda vinkeln”. Såvitt de vet har samråd inte skett med Trafikverket avseende trafiksäkerhetsmässiga frågor. Vid kontakt med Trafikverket, innan handläggningen hos lantmäteriet, framkom andra ståndpunkter än de som kommer till uttryck i den nu beslutade vägsträckningen. Trafikverket poängterade då att myndigheten inte lämnar bidrag till andra lösningar än de som är trafiksäkra. De har idag en trafikfarlig utfart på Pålstorpsvägen. En ny sträckning av Pålstorpsvägen i enlighet med den sakkunniges projektering skulle möjliggöra en betydligt säkrare utfart. Det mest trafiksäkra utfartsalternativet är att utfarten förlängs rakt österut för att ansluta till den nya sträckningen där den går in på C. Den nya Pålstorpsvägen kommer oavsett att behöva schaktas in i backen där den norrifrån går in på C. På samma ställe kan en utfart från C ansluta i princip helt plant och i rät vinkel mot den nya vägen. Sikten åt båda håll kommer vidare att vara fri. Det är osannolikt att det kommer att förvaras stora fordon på körplanen på D intill vägen norrut på sätt som framförts, då

det skulle skymma sikten för utfarten från D och G. En utfart på C skulle inte heller kräva åtgärder på intilliggande fastigheter, såsom framförts av J S, eftersom den inte behöver gå så nära fastig-hetsgränsen.

Det bör normalt inte komma ifråga att välja ett alternativ som innebär större olägenheter än det alternativ som ägaren till den fastighet som ska upplåta mark medger, annat än om det innebär uppenbara fördelar. Några sådana fördelar har inte presenterats och framgår inte heller av beslutet. Det är därför svårt att se på vilket sätt beslutet följer 8 § AL.

Det är oklart varför beslut om förändring av den gamla marksamfälligheten inte kan fattas i samband med beslut om omprövning. De förväntas nu ansöka om ny förrättning för att inte sitta med ”dubbelt intrång”, både enligt den nya och gamla sträckningen. Detta innebär ytterligare kostnader och ytterligare skäl för en så kort ny vägsträckning som möjligt.

Såsom ägare till en fastighet som endast kommer att belastas av den beslutade förändringen har de synpunkter även på ersättningsfrågorna och på att deras fastighet ska ha andel i kostnaderna för projektet, men de väljer att lägga dessa åt sidan för långsiktigt viktigare ställningstaganden.

Lantmäteriet har emellertid bedömt att markvärdet inom ”kilen” förväntas minska med endast 30 procent, eftersom man anser att området kan användas för bete. Detta kanske ser rimligt ut på kartan, men är inte så i verkligheten. Deras koflock om cirka 50 djur får inte plats och av säkerhetsskäl kan man inte ha en hage formad som en spetsig triangel till hästar. Ytan kommer således att förbli oanvänd och ett evigt skötselproblem. Viss ersättning för skötsel har i och för sig beslutats om, men det hade varit bättre för alla att hitta en lösning som istället minimerar intrånget alternativt möjliggör vettig markanvändning. Då kunde även båtnadskalkylen stärkas genom minskade kostnader och ett oförändrat marknadsvärde för C, där en ny trafiksäker utfart kompenserar för den ianspråktaga marken.

Samtliga motparter har beretts tillfälle att yttra sig över överklagandena. Yttrandena har kommit in från C H (B), A och P T (H), A-M B (I), M S (J), L S (K), K S (L), J S (J och D) samt S C (C och E), G C (C och E), och A H (C och F).

C H bestrider J Ss förstahandsyrkande och anför i huvud-sak följande.

Han har påpekat tidigare till lantmäterimyndigheten att det förekommit formella fel vid handläggningen. I protokollet från mötet den 2 juli 2015 anges att närvaroförteckning finns i aktbilaga 5, men någon sådan aktbilaga finns inte. Han vet därför inte vem som deltog i mötet. Det anges vidare att E N J deltar i mötet som protokollförare, men protokollet är undertecknat av H J. Av protokollet framgår inte att han själv genom slarv inte hade kallats till mötet i laga ordning och därmed inte gavs möjlighet att närvara och ha synpunkter. Samtliga handlingar som upprättats eller inkommit i ärendet saknar diarienummer och Ad-nummer. Det är grundlagsskyddat att allmänna handlingar ska finnas tillgängliga och sökbara. Han har i mail den 7 juli begärt att få ta del av Trafikverkets inlagor i ärendet, men inget har lämnats ut.

Han har varit lagfaren ägare till B sedan den 1 juli 2014. Trots det har han inte fått någon information om att ett vägärende handläggs, med bland annat förslag om avstängning. Köpet av fastigheten var ett sätt att komma närmare hans barn och barnbarn, som bor på C. Sonen med familj utövar viss tillsyn av hans hus när han inte är där. Om vägen stängs av innebär det en oerhört stor försämring för honom och hans familj. Körvägen skulle istället för 1 km bli 6-7 km, genom omvägen via Västra Torup och väg 21. Den närhet som var en grundbult för köpet av hans fastighet skulle gå helt förlorad.

En servicefunktion som inte berörts i J Ss överklagande är utdelning av dagstidning. En delad gemensamhetsanläggning kan medföra att tidningsutdelningen ifrågasätts om utdelaren ska arbeta med en delad tur. Vidare berörs inte hur vägunderhåll och snöröjning ska hanteras vid en delning. Idag sköts det av en av delägarna i vägföreningen. Frågan är om denne ska sköta den norra delen genom att åka via väg 21 och Västra Torup eller om det kommer att krävas en extern aktör för detta.

A och P T bestrider J Ss yrkanden, utom vad gäller ersättning för staket och markintrång. De medger yrkandena från S C, G C och A H, men föredrar deras förstahandsyrkande. De yrkar att varje fastighetsägare ska stå för sina egna rättegångskostnader samt anför i huvud-sak följande.

Om vägen ska stängas vill de att det sker vid gränsen mellan J och H. De ska inte behöva betala för att D ska få en ny ligghall, eftersom det är J S som vill ha vägen omlagd. De ska vidare inte behöva betala mer än vad fördelningstalet säger. De ska inte heller behöva betala Ss rättegångskostnader, eftersom det är han som har dragit igång ärendet.

När frågan kom upp 2013 sa J S att han kunde tänka sig stå för kostnaderna för att lägga om vägen från ”gårdsplan”, men nu vill han ha betalt för både det ena och det andra. Det är D som har tagit upp frågan om vägens vara eller inte vara utifrån deras jordbruksverksamhet och familjesituation. Jordbruk är en farlig miljö för barn och det är varje förälders ansvar att ha tillsyn över sina barn.

När J S tog upp att han ville lägga om/stänga vägen förvarades halm i den byggnad som idag är ligghall. Det kan vara det växande djurbeståndet som gjorde att de behövde mer plats. Det har gjorts mycket för att bevisa att det skulle bli dyrt att lägga om vägen, så att det istället ska bli en avstängning. J S

anser att vägen är hans gårdsplan, men de håller inte med om detta. Vägföreningen bildades för cirka 60 år sedan och då var alla överens om att vägen skulle vara där den är idag. Den är i och för sig dumt placerad, men man får anpassa hastigheten. J S måste också anpassa sig och inte ställa sig och blockera vägen. Den tidigare ägaren, J Ss far, anlade en väg mellan ligghallen och ekonomi-byggnaden, som skulle underlätta för trafiken och t.ex. när mjölkbilen hämtade mjölk. Den vägen är lite bättre, med bättre sikt. De ifrågasätter varför det inte byggs en kulvert mellan stall och gödselbassäng, istället för att flytgödseln transporteras med hjullastare. Riskerna som S påpekar vid gödselhanteringen vid gödsel-bassängen är lika stora på hela vägen, eftersom de kan möta trafik när gödseln körs ut till åkrarna.

Den tunga trafiken på vägen är mestadels foderbilar som kör upp via väg 21 till D för att leverera foder. De vänder sedan och kör tillbaka samma håll. De som bor längre upp på vägen ser inte dessa bilar och upplever inte att det är så mycket trafik som J S anför. De personbilar som trafikerar vägen tillhör dem som bor längs vägen, mestadels familjemedlemmar till J S. Det kan även komma någon utifrån vid enstaka tillfällen, men inget som uppfattas som mycket trafik vid H .

Stängning av vägen är inget bra alternativ eftersom det då bara blir en utfart för övriga längs vägen. Om järnvägsövergången måste stängas för reparation eller annat arbete kan varken ägaren till D eller de som bor nedanför den fastigheten ta sig ut. Det är inte heller bra ur säkerhetssynpunkt om det skulle börja brinna.

Fördelningen av kostnaderna för omläggningen av vägen är riktig, då den är baserad på hur mycket mark man har och hur mycket man belastar vägen. Det är därför svårt att förstå varför J S har överklagat detta. Om man äger mycket mark och bedriver ett stort lantbruk så medför det kostnader. Om J S vill ha vägen ändrad måste han stå för konsekvenserna av detta.

A-M B bestrider J Ss yrkanden, utom vad gäller ersättning för staket och markintrång. Hon medger yrkandena från S C, G C och A H, men företrar deras förstahandsyrkande. Hon yrkar att varje fastighetsägare ska stå för sina rätttegångskostnader samt anför i huvudsak följande.

Hon vill helst att det inte blir någon ändring av vägsträckningen samt att vägbulor sätts upp för att minska hastigheten genom D.

Med befintlig vägsträckning har de 1,5 km och 3 minuters körtid från väg 21 till skogsfastigheten I. Om vägen stängs av i enlighet med J Ss yrkande ökar körsträckan till 4,9 km och körtiden till 6 minuter. De kör till och från fastigheten via A ut till väg 21 cirka 45 gånger per år. Körningarna genomförs för att utföra arbete i skogsbruket. Om vägen stängs av ökar deras körtid med 270 minuter per år och körsträckan med 306 km per år. Det innebär en utökad miljöpåverkan som ska beaktas i förhållande till den av J S anförda nyttan av anläggningsåtgärden. Även Postnord och Hässleholms Miljö anför ökad tidsåtgång och förlängd körsträcka vid en avstängning, vilket även det innebär en ökad miljöpåverkan.

Vid en stängning av vägen mister området en del av sin grannsamverkan och gemenskap. Uppmärksamheten av aktiviteter i området minskar och fastigheterna isoleras i högre utsträckning än idag. För det fall vägen stängs av och en vändzon byggs i den norra delen av avstängningen i anslutning till den privata vägen in till I, befaras en ökad trafik in på den privata vägen.

En omläggning av vägen i enlighet med Lantmäteriets beslut innebär att vägen kommer att förläggas så att ändamålet vinnas med minsta intrång och olägenhet. Det medför vidare en mer trafiksäker passage till I och möjligheten att nå fastigheten förändras knappt. Oavsett vem som brukar I behöver fastighetens behov säkerställas. Utfartsmöjligheter åt två håll gagnar fastigheten, dess boende, skogsbruksföretaget, post, renhållningstjänster samt andra servicefunktion-er såsom hemtjänst till fastigheten.

– A-M B åberopar fyra kartor med körsträckor och körtider.

K, M och L S medger J Ss yrkanden och bestrider yrkandena från S C, G C och A H.

K S anför i huvudsak följande. En uppdelning av vägen är mest ekonomiskt samt bästa sättet att få en säker omgivning kring gården för både barnen och de fordon som passerar. Enligt en tjänsteman på Trafikverket som var ute och tit-tade, har C bara en uttagen utfart från gården och den går söderut mot järnvägsövergången. Han vill inte att C ska ha en ny utfart ut-med tomtgränsen till hans fastighet om en omdragning av vägen skulle bli aktuell. I så fall ska vägen dras så långt som möjligt från bebyggelse och ha en sträckning som möjliggör att 25 meter långa fordon med 65 tons last kan ta sig in till D även i vinterväglag. Vägen är ingen genomfartsväg, utan härstammar från den tid då man körde med häst och vagn för att hämta mjölk på gårdarna. Idag används den av ungdomar som testbana för sportiga bilar, utan hänsyn till boende längs vägen.

M S anför i huvudsak följande. Även om det blir en omdragning av vägen så går den genom gården på D och det finns då även en risk för ökad trafik. En uppdelning av vägen är det bästa ekonomiska alternativet och minskar trafiken och ökar möjligheten att upptäcka obehörig trafik.

L S anför i huvudsak följande. Om en omdragning av vägen sker kommer det fortfarande att vara genomfartstrafik förbi fastigheten K där det finns en skymd utfart. En omdragning ökar också risken för ökad obehörig trafik. En uppdelning av vägen är det bästa ekonomiska alternativet.

– K, M och L S åberopar ett yttrande från Trafikverket.

S C, G C och A H bestrider J Ss yr-kanden, utom vad gäller ersättning för staket och markintrång. De yrkar att varje fastighetsägare ska stå för sina rättegångskostnader samt anför i huvudsak följande.

En uppdelning av vägen klyver en gammal by mitt itu och är inte ett fungerande alternativ för någon annan än de som tillhör familjen S. Fastigheterna C och E samt F och M skulle få en inlåsnings effekt mot järn-vägen, vilket upplevs som otryggt samt samhällsekonomiskt kortsiktigt och olämpligt mot bakgrund av den framtid som diskuteras för järnvägen. Statsbidragen för drift och underhåll av vägen skulle försvinna i båda riktningarna. Hänsyn bör tas till allmänhetens intressen samt samhällsekonomiska och kulturhistoriska värden. Vägen är populär för motion och rekreation. Både bebyggelsen i byn (månghundra-årig) och marksamfälligheten (laga skiftet) är gamla. Miljön är både skyddsvärd och intressant för allmänheten utifrån ett tillgänglighetsperspektiv.

Argumenten för en stängning av vägen är svaga. Sökandens huvudskäl för en förändring har varit barnens säkerhet, kombinerat med allmän trafiksäkerhet. Säkerhet är det enda som kan utgöra tillräcklig grund för en förändring. Sedan sökanden ändrat sina önskemål från en omdragning till stängning är det oklart om huvudskälet har förändrats, eftersom en omdragning räcker för att tillgodose det. Sökandens uppfattning att ingen annan har i Pålstorp att göra förefaller ha stärkts med tiden och barnens säkerhet hamnat i bakvattnet. Det är därför oklart vad som nu är huvudskälet. Argumentationen handlar nu i huvudsak om kostnader och olägenheter med just en sådan dragning som sökanden själv tidigare har stridit hårt för.

Argumenten mot en stängning av vägen är starka. Om alternativet med stängning ska tas upp till prövning krävs det vidare utredning av de faktiska konsekvenserna. Vägen används frekvent av dem i båda riktningarna, av boende i t.ex. Hissmossa samt av fritids- och motionstrafikanter. Funktionaliteten är således viktig både för deras fastigheter och från samhällsperspektiv. Ur fastigheternas perspektiv är det en avsevärd försämring i tillgänglighet. Konsekvenserna när det gäller landsbygdsservice är större än vad som framgår av lantmäteriets underlag. Det finns felberäkning-

ar i utredningen när det gäller sophantering och postgång. Pålstorpsvägen kan vidare utgöra en naturlig rutt för skolbussen till Västra Torup. Det är inte heller utrett i detalj vad förlorat statsbidrag för väghållning skulle innebära i praktiken för varje fastighet. Inget av de andra alternativen har så omfattande nackdelar som en avstängning.

J S bestrider yrkandena från **S C**, **G C** och **A H** samt anför i huvudsak följande.

Det blir svårt för tunga fordon att ta sig fram på den ändrade sträckan, då det blir en ganska brant stigning och tvära svängar. Det kommer att bli särskilt problematiskt under vintertid. Under förutsättning att det går att lösa utfarten på ett bra sätt har han ingen invändning mot den, men ”vägprojektet” ska inte bekosta den eftersom det finns en annan utfart från deras gård. Farhågorna beträffande skötsel av den avskurna biten skulle lösas om vägen dras direkt från åkerns början upp till samma punkt i gränsen till **D**. Samtidigt blir stigningen på vägen mer flack och den har inga kurvor som kan vara svåra för långa fordon att ta sig igenom. Sträckorna som tas upp i överklagandet är 50-70 meter väg på **C**. Om vägen dras från början av åkern till gränsen av **D** blir det ungefär lika lång sträcka väg över åker på båda fastigheterna. Vägdragning över åker-mark är sällan positiv, men om det ska finnas en genomfartsväg finns det inget annat alternativ.

Det som är mest besvärande med en genomfartsväg genom hans gård är det faktum att han inte längre kan använda ligghallen samt att det blir omöjligt att ha uppsikt över vad som sker bakom maskinhallen. Han befarar dessutom att han kommer att drabbas hårdare av kriminell verksamhet än han gjort tidigare. En annan nackdel är att det blir en stor mängd transporter över vägen, med flytgödsel till och från bassängen samt fastgödsel till och från gödselplattan.

En uppdelning av vägen innebär inget hinder för friluftslivet, då det fortfarande kommer att vara möjligt att gå till fots förbi hans gård. Han ser inte att det finns något intresse för allmänheten att köra förbi gården.

Såvitt det är känt finns det inga planer för järnvägen som påverkas av en stängning av vägen. Både lantmäterimyndigheten och han själv har varit i kontakt med Trafikverket om detta.

Såsom lantmäterimyndigheten anfört är dagens dragning av vägen direkt olämplig ur trafiksäkerhetssynpunkt. Det bör ligga i alla brukares intresse att en förändring kommer till stånd innan det sker en olycka (35 § 1 st 3 p. AL). Vid en omdragning behöver både D och C ta del av ansvaret och bördan för att en säker väg ska kunna byggas. Det finns lagstöd för en förändring. I NJA 1993 s. 7 för Högsta domstolen ett resonemang om att det är olämpligt att ha genomfartstrafik nära bostadshus.

En ligghall av motsvarande storlek som den del av maskinhallen som är ligghall för korna kostar cirka 500 000 kr att uppföra. Yrkandet om förskott med 200 000 kr utgör således cirka 40 procent av den faktiska kostnaden.

Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde och syn i målet. På J Ss begäran har därvid hållits partsförhör med honom själv.

Parterna har yttrat sig över det som har tillförts målet.

Parterna har fört diskussioner om en samförståndslösning, dock utan resultat.

DOMSKÄL***Formell invändning från C H***

Det har enligt mark- och miljödomstolens bedömning inte framkommit att det förekommit sådana brister i samband med handläggningen hos lantmäterimyndigheten att det på grund av detta finns skäl för att upphäva det överklagade beslutet.

Omprövning av gemensamhetsanläggningen

Mark- och miljödomstolen kan endast pröva det som omfattas av det överklagade beslutet och de yrkanden som framställts av klagandena. Den alternativa sträckning som presenterats i samband med parternas diskussioner om en samförståndslösning (längre österut än den som lantmäterimyndigheten har beslutat) kan således inte prövas inom ramen för detta mål. Det alternativet har inte framställts såsom ett yrkande från någon part, utan endast tillsänts domstolen för kännedom i samband med diskussionerna.

I målet tillämpliga bestämmelser framgår av det överklagade beslutet.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Såvitt framkommit har frågan om gemensamhetsanläggningen skulle delas eller få en annan sträckning över J Ss fastighet D inte diskuterats i samband med anläggningsförrättningen 1999. Omfattningen av trafiken på vägen bör dessförinnan inte ha varit sådan att den medfört några beaktansvärda problem på nämnda fastighet. Jordbruksverksamhet måste idag bedrivas på ett annat sätt än tidigare. De fordon och maskiner som kommer till gården och de som används i verksamheten är betydligt större idag än tidigare. De omständigheter som nu har angetts som skäl för en omprövning har således inte kunnat beaktas vid den tidigare förrättningen. Även ur trafiksäkerhetssynpunkt finns det enligt domstolens bedömning ett klart behov av omprövning. Med hänsyn till detta instämmer mark- och miljödomstolen i lantmäterimyndighetens bedömning att det finns förutsättningar för en omprövning av gemensamhetsanläggningen enligt 35 § AL.

En omprövning innebär att samma fråga som prövats vid en tidigare förrättning prövas vid en ny. Vid omprövningen gäller samma villkor som vid inrättande av en gemensamhetsanläggning, dvs. förutsättningarna i 5-11 §§ AL ska vara uppfyllda.

Vid bedömningen är det behovet för de delägande fastigheterna som ska beaktas, inte vad nuvarande ägare, boende på fastigheterna eller allmänheten har för behov. Även om det kan medföra problem i vissa situationer att inte ha en alternativ utfartsväg från en fastighet till allmän väg, anses det generellt vara tillräckligt med en utfart, även om denna korsar en järnväg.

Lantmäterimyndigheten har med hänvisning till de utredningar som myndigheten gjort om nyttofaktorer och båtnad (UT1 och UT2) inte bifallit alternativet med en delning av gemensamhetsanläggningen. Mark- och miljödomstolen har tagit del av dessa utredningar och konstaterar att marknadsvärdet för samtliga fastigheter utom J Ss bedömts minska något eller marginellt vid en delning/avstängning, medan marknadsvärdet för J Ss fastighet ökar. Med hänsyn till att en delning inte medför några nackdelar för J Ss fastighet samt att det innebär en påtaglig förbättring att inte ha genomfartstrafik, får marknadsvärdeökningen enligt domstolens bedömning anses vara förhållandevis stor. Övriga fastigheters marknadsvärde bedöms endast minska något eller marginellt och kostnaderna för avstängning av väg och byggnation av vändplatser bedöms vara betydligt lägre än en omdragning av vägen. Till skillnad mot lantmäterimyndigheten anser domstolen därför att även alternativet med delning av gemensamhetsanläggningen (avstängning av vägen) uppfyller båtnadskravet i 6 § AL.

Ett flertal ägare till delägande fastigheter har motsatt sig en delning av gemensamhetsanläggningen. Mark- och miljödomstolen konstaterar att de parter som fört talan i målet har haft motstående intressen. Det kan därför inte sägas föreligga en allmän opinion för något av alternativen. Det har inte heller framförts något skäl som har sådan dignitet att opinionsvillkoret i 7 § AL inte är uppfyllt.

En omdragning av vägen förbi gårdscentrat på J Ss fastighet skulle bli avsevärt dyrare än att dela upp gemensamhetsanläggningen och stänga av vägen. Fördelarna för J Ss fastighet är vidare inte lika stora vid en omdragning av vägen i enlighet med det överklagade beslutet, då vägen även med den sträckningen medför vissa trafiksäkerhetsproblem samt begränsningar av hur jordbruks-verksamhet på fastigheten kan bedrivas. En delning av gemensamhetsanläggningen är därmed det av alternativen som bäst uppfyller kraven i 8 § AL.

Någon annan omständighet har inte framkommit som kan anses medföra att en delning av gemensamhetsanläggningen inte uppfyller kraven i 5-11 §§ AL. Förutsättningar för en sådan delning föreligger således. Ett beslut om ändring av gemensamhetsanläggningen i enlighet med detta medför emellertid att åtgärder behöver vidtas av lantmäterimyndigheten. Det överklagade beslutet ska därför upphävas och målet återförvisas till Lantmäterimyndigheten i Hässleholms kommun för fortsatt handläggning.

Rättegångskostnader

J S har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med 120 860 kr exklusive moms, varav 116 820 kr utgör ombudsarvode, 1 040 kr utlägg för ombudet och 3 000 kr eget arbete och tidsspillan. Han har vidare yrkat ersättning för ränta enligt 6 § räntelagen, från dagen då målet avgörs till dess betalning sker.

Det har inte framkommit att det finns skäl för att ifrågasätta de kostnader som J S har yrkat ersättning för. Ingen av motparterna har heller haft några invändningar mot storleken på det yrkade beloppet.

Enligt 31 § AL jämfört med 16 kap. 14 § första stycket fastighetsbildningslagen (1970:988; FBL) får mark- och miljödomstolen, efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, besluta att sakägare som förlorar målet ska ersätta annan sakägare för dennes rättegångskostnader.

Utgången i målet innebär att J S har fått fullt bifall till sitt förstahands-yrkande och därmed är vinnande part. K, L och M S har ställt sig bakom J Ss yrkanden och kan därför inte anses ha förlorat målet. Pålstorps Vägsamfällighet 1 och Trafikverket har inte varit aktiva i processen i domstolen. Övriga parter i målet har bestritt J Ss yrkanden och har därmed förlorat målet. Omständigheterna får sammanfattningsvis anses vara sådana att det är skäligt att de sistnämnda parterna, vilka framgår av domslutet, ska ersätta J S för hans rättegångskostnader, samt att de ska åläggas solidarisk be-talningsskyldighet .

Eftersom J S är momsredovisningsskyldig har det i målet endast yrkats ersättning för kostnader exklusive moms och det är även det som utgår som ersätt-ning. Enligt 18 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken jämförd med 16 kap. 14 § första stycket FBL ska ersättningen även innefatta ränta, på sätt som yrkats av J S. Enligt 18 kap. 9 § rättegångsbalken ska rättegångskostnader som ska er-sättas av flera medparter ersättas en för alla och alla för en, dvs. ett solidariskt be-talningsansvar.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 2 september 2016.

Marie Gerrevall

Mats Jansson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Marie Gerrevall, ordförande, och tekniska rådet Mats Jansson. Målet har handlagts av beredningsjuristen Charlotte Engell.